

A KÖZÉPISKOLAI VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

Bevezetés

A jelen vizsgálat a Miniszterelnökség által a Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) munkaszervezete, a Balatoni Integrációs Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft (BIFÜ Nkft) részére kutatási célokra biztosított 2022. évi forrásból megvalósult lakossági véleményvizsgálathoz tematikusan szorosan kapcsolódó, azt ismeretanyagában kiegészítő, ám attól adminisztratív értelemben független munka, mely 2023. év során valósult meg. A 2022. évi lakossági véleményvizsgálat során a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet felnőtt korú állandó népességének attitűdjeit vizsgáltuk széles tematikus területen, egy 1000 fős demográfiai és területi vetületben reprezentatív mintán. A munka eredményei ismeretében, valamint a Balaton Kiemelt Térség egyik hangsúlyos közép- és hosszútávú területfejlesztési céljához, a népességmegtartó-képesség erősítésének szándékához igazodva fontosnak tartottuk, hogy megismerjük a pályaválasztás előtt álló balatoni fiatalok Balatonnal kapcsolatos attitűdjeit, jövőben terveit, céljait. A vizsgálat elvégzését olyan ismeretek megszerzése indokolta, amelyek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) fejlesztésének stratégiai tervezésében relevánsak, de központi szakstatisztikai, illetve egyéb adatbázisokban nem állnak rendelkezésre. Ezek előállítása a Balaton Fejlesztési Tanács és munkaszervezete területfejlesztési törvényben rögzített tervezési és monitoring feladatainak teljesítése szempontjából kulcsfontosságú.

Alkalmazott módszertan

A vizsgálat kérdőíves (survey), nem valószínűségi eljárás alkalmazásával, a rendelkezésre álló módszertani keretek között elérhető teljes közösségre koncentrált módon, a 2018. évi 139. sz. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről alkotott törvény területi lehatárolása alapján a BKÜ területén valósult meg.

Az adatfelvétel középfokú oktatási intézmények érettségi vizsga előtt álló, 2-3 évfolyamos (10-11 évfolyamosztályos) diákjainak önkéntes, az adatfelvétel napján az adott oktatási intézményben jelen lévő teljes osztályközösségeire terjedt ki. Az adatfelvétel oktatási évében (2022-2023 tanév) az üdülőkörzet területén 12 településen 22 középfokú oktatási intézményben valósult meg gimnáziumi, illetve szakképzés. A vizsgálat teljes körűségének biztosítása érdekében minden oktatási intézmény vezetését megkerestük, és felkértük az együttműködésre. A vizsgálatban végül Balatonalmádi, Balatonfüred, Hévíz és Marcali minden középfokú oktatási intézménye részt vett. Balatonfűzfő, Keszthely és Tapolca esetében az oktatási intézmények részvétele részleges; Balatonboglár, Fonyód, Nagyberény, Siófok és Tab településeken működő oktatási intézmények nem vettek részt, így a BKÜ Somogy vármegyei területének több jelentős középiskolája (pl Perczel Mór Gimnázium, illetve a Siófoki SZC Baross Gábor és Krúdy Gyula szakiskolái) kimaradt az adatfelvételtől. Az önkéntes adatfelvételen összesen 7 település 10 középfokú oktatási intézményének minden 2-3 évfolyamos osztálya szerepel, ami a középfokú oktatási intézményeket tömörítő települések mintegy 58 %-ának, illetve a lehetséges bevonható oktatási intézmények 45,5 %-ának felel meg. Az adatfelvétel során elért érvényes vizsgálati elemszám 1088 fő, amelyből 653 fő (60 %) gimnáziumi tanuló, 435 fő (40 %) szakképzésben vesz részt.

Az adatfelvételre az osztályfőnöki órák 45 perces időkeretében, az adott osztályfőnök/szaktanár kérdőívre vonatkozó előzetes instrukciókon alapuló felkészítését követően került sor. Az osztályfőnökök/szaktanárok felkészítését a BIFÜ NKft munkatársai végezték, akik a

kérdőíveket eljuttatták az intézményekbe, majd azok kitöltését követően összegyűjtötték, és feldolgozásra az ügynökség adatrögzítést, feldolgozást és a tartalmi összegzést végző szakértőikhez továbbították. Kitöltési érvénytelenség, vagy a kérdőív tartalmi elemeinek több mint felét kitevő kitöltési hiányosság miatt az adatfelvételtől kizárt kérdőívek aránya minimális, nem éri el az adatfelvételben közreműködő teljes közösség arányának 1 %-át. Az adatfelvétel 2023. április 3 és május 10 közötti 5 hetes periódusban zajlott. A digitális adatrögzítésre 2023. április 17 és május 18 között került sor, az adatfeldolgozás, az eredménytár és a tartalmi összefoglaló elkészítése 2023. május 22 és június 26 között teljesült. A kérdőív különálló tematikai blokkokat nem tartalmaz, összesen 34 db sorszámozott kérdést és 70 db szöveges / számkarakteres válasz kiegészítés alkotja..

A kérdőív elején figyelemfelkeltő motivációs szöveget és kitöltési instrukciókat helyzetünk el, illetve anonimitási garanciákat közöltünk. Az adatfeldolgozás, mivel önálló tartalomtematikai blokkokat nem alkalmaztunk, a kérdőív sorszámozott kérdéseit követve 104 db elemzési metszetet foglal magába.

A vizsgálat során a fiatalok jövőterveit, életvezetésükre vonatkozó jelenlegi perspektíváit járjuk körül; milyen jövőt kívánnak maguknak, szeretnek-e a Balatonnál élni, itt akarnak-e dolgozni, családot alapítani, elköltöznének-e az ország más részeibe, vagy külföldre, milyen motivációs megfontolások kísérik mindezt. Fontosnak tartottuk, hogy felderítsük, mire van, és mire lenne szükség ahhoz, hogy a fiatalok Balaton térségét, mint reális életteret vonzónak lássák annyira, hogy ez tartósan idekösse őket, és mi az, amivel ők hozzájárulhatnak egy élhető Balaton jövőbeni fenntartásához.

A vizsgálat kutatási tervét, kérdőívét, a digitális adatrögzítést, az adatok feldolgozását és tartalmi összegzését a BIFÜ Nkft Társadalomtudományi Kutatócsoportjának tagjai végezték. Az adatfelvétel nyomán előállított digitális adatbázis, az adatfeldolgozás során beépített segédváltozókkal együtt 160 adatoszlopot tartalmaz, ami mátrixrendszerben rögzítve 1088 fős lekérdezés metszetében 174 088 elemzési adatcellát jelent. Az adatok digitális rögzítése és feldolgozása az SPSS termékek kizárólagos hazai forgalmazására jogosult Clementine Hungary Kft éves licenz engedélye alapján IBM SPSS for Windows program felhasználásával készült.

Az adatfeldolgozás során alkalmazott módszertani arzenál a kérdések statisztikai mérési szintjén történik, metrikus és nem metrikus statisztikai felbontást, valamint szöveganalitikai elemeket is tartalmaz. Mivel az adatfelvétel a módszertani lehetőségekhez igazodva nem valószínűségi mintavétel eljárás technikával teljesült, nincs lehetőség a populációs torzulás várható hiba mértékének becslésére, így a változók közötti többdimenziós összefüggések szignifikancia eredményeit figyelmen kívül hagytuk, nem közöljük. Ezzel párhuzamban az oktatási intézmények dimenzióbontásai szerint akár a számkarakteres, akár a szöveges változók közötti rétegzett adatokat is megjelenítjük, így az adat-összehasonlíthatóság és transzparencia feltételei teljesülnek.

Válaszadói státusz

A vizsgálatban részt vevő oktatási intézmények: Magyar - Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium, Balatonalmádi; Lóczy Lajos Gimnázium, illetve a Szent Benedek Középiskola és Kollégium Balatonfüreden; Veszprémi SZC Öveges József Technikum és Kollégium Balatonfüzfőn; Bibó István Gimnázium és Kollégium Hévízen; Vajda János Gimnázium, valamint a Zalaegerszegi SZC Keszthelyi Vendéglátó Technikum Szakképző Iskola és

Kollégium Keszthely; Berzsényi Dániel Gimnázium, illetve a Siófoki Szakképzési Centrum - Hikman Béla Szakképző Iskola Marcalian; végül Batsányi János Gimnázium, Tapolca.

Képzési főtípusok szerint a gimnáziumot végzők több mint ötöde a Lóczy Lajos Gimnázium, csaknem ötöde Vajda János Gimnázium, hatoda a Magyar - Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium, hetedrésze a Bibó István Gimnázium, nyolcada a Batsányi János Gimnáziumban tanul, minden tizenegyedik a Berzsényi Dániel Gimnázium, minden tizenegyedik a Szent Benedek Középiskola és Kollégium diákja. A szakképzésben részt vevők harmada a Balatonfüzfőn működő Veszprémi SZC Öveges József Technikum és Kollégium diákja, több mint negyede a Zalaegerszegi SZC Keszthelyi Vendéglátó Technikum Szakképző Iskola és Kollégium tanulója Keszthelyen, ötöde pedig a Siófoki Szakképzési Centrum - Hikman Béla Szakképző Iskolában végzi tanulmányait, Marcaliban.

A szakképzésben részt vevők utolsó ötöd része a Balatonfüredi Szent Benedek Középiskola és Kollégiumban tanul, a mintában ez utóbbi az egyetlen olyan oktatási intézmény, amelynek a tanulói kétféle osztódnak a gimnáziumi, illetve a szakképzési rendszerben. A Szent Benedek Középiskola és Kollégium adatközlő diákjainak közel kétharmada szakképzésben, kicsivel több, mint harmada gimnáziumi képzésben végzi tanulmányait.

A diákok többsége, több mint 51 %-a lány, 48 % a fiúk aránya, közel 1 %-nyi válaszadói réteg nem kívánta nemek szerint besorolni magát. A vizsgálatban résztvevő oktatási intézmények diákjai csak a Lóczy Lajos Gimnázium esetében kiegyensúlyozottak nemek szerint, itt közel 50-50 % a megoszlásuk. A fiúk csak két intézményben, a Szent Benedek Középiskola és Kollégium, illetve a Veszprémi SZC Öveges József Technikum és Kollégium esetében alkotnak többséget, az összes többi esetben – legyen szó akár szakképzésről, akár gimnáziumról – lány többség mutatkozik. A nyilatkozó diákok születési évei 1999 és 2007 között szóródnak, azonban a diákok több mint 95 %-a 2004 és 2007 között született, a leggyakoribb születési év 2005. Az adatközlők adatfelvételkor betöltött legmagasabb életkora az előbbiekből következően 16 és 24 év között alakul, 20 éves kor felett az összes adatközlő kevesebb, mint 2 %-a pozícionálható. Az életkori főátlag 17,6 év, a medián életkor 18 év. Életkori főátlag felett a Veszprémi SZC Öveges József Technikum és Kollégium, a Magyar - Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium, illetve a Siófoki Szakképzési Centrum - Hikman Béla Szakképző Iskola diákjai jelennek meg. A Lóczy Lajos Gimnázium és a Bibó István Gimnázium tanulói főátlag közeliek. A főátlagnál határozottan fiatalabbak a Szent Benedek Középiskola és Kollégium, a Vajda János Gimnázium, a Zalaegerszegi SZC Keszthelyi Vendéglátó Technikum Szakképző Iskola és Kollégium, a Batsányi János Gimnázium, és a Berzsényi Dániel Gimnázium tanulói. A főátlagnál jelentősen magasabb életkorú, 20 év feletti diákok kivétel nélkül szakképzésben tanulnak. Összességében a szakképzésben tanulók átlagéletkora magasabb a főátlagnál, de ebben az esetben az életkorok főátlag körüli átlagos szóródása is magas, 1,000 értéket meghaladó, aminek az oka a főátlagnál magasabb életkorú diákok szakképzési oktatásban való jelentős túlsúlya. A gimnáziumot végzők esetében az életkori szélsőértékek 16 és 20 év, a szakképzésben tanulóknál 16 és 24 év.

A vizsgálatban részt vett diákok többsége, mintegy 54 %-a 10 évfolyamos, vagy középiskolai második osztályos, közel 46 % 11 évfolyamos, vagy középiskola 3 osztályát végzi. A 11 osztályosok csak a Bibó István Gimnázium és Kollégium, illetve a Batsányi János Gimnáziumban alkotnak többséget, a többi oktatási intézményben a 10 évfolyamosok, illetve a középiskola második osztályát végzők vannak többségben. A gimnazisták többsége nyelvi tagozatokon tanul, de emellett körvonalazott az egyéb természettudományi, biológia – kémia, ritka esetben földrajz tagozatos, illetve ugyancsak jelentősebb arányban az informatika

tagozatos diákok mértéke. Alacsony említésarányban, de kimutatható a matematika és a testnevelés tagozatos diákok képzési reprezentációja is. A legfontosabb nyelvi tagozat az angol, több mint ötször annyian végeznek angol nyelvi tagozatot, mint németet.

A kombinált nyelvi tagozatosok jellemzően angolul és németül tanulnak, de találtunk az angolt az olasszal, illetve az angolt a spanyol nyelvvel közösen tanuló diákokat is.

A szakképzési profilt a turizmus-vendéglátás ágazat, ezen belül a pincér-vendégtéri szakember szakmairány vezeti, de a legfontosabb 5 szakmairány között további két turizmus-vendéglátás szakirány is megjelenik, a szakács és a cukrász vonatkozásában. Az első 5 szakmairány között a közszolgálati technikus – rendész szakirány, illetve az informatika és távközlés szakirány, ezen belül informatikai rendszer és alkalmazás üzemeltető technikus, infokommunikációs hálózatépítő és üzemeltető szerepel. Alacsony, 10 alatti említésgyakoriságban találtuk a kereskedelem ágazat értékesítő szakirányban tanulókat, gépészet ágazatban gépi és CNC forgácsoló szakirányt végzőket, az épületgépész technikusnak tanulókat, a sport ágazatban képzett fitness-wellness, instruktor szakirányban tanulókat, a közlekedés és szállítmányozásban képzetteket, illetve a hegesztőket. Összességében 18 féle szakmairányt azonosítottunk. Az eddig nem említettekén kívül említésgyakorisági sorrendben villanyszerelő, elektronika – elektrotechnika, idegen nyelvű ipari és kereskedelmi technikus – kereskedő és webáruházi technikus, sportedző – sportszervező, központifűtés és gázhálózat rendszerszerelő, kereskedelmi értékesítő, valamint a turisztikai technikus vonatkozásában.

Az alaptárgyakból végzett érettségi várható éve alapvetően 2024 – 2026 között alakul, említések közül a leggyakoribb a 2025.ös év. Az összes válaszadó kevéssel több, mint hatoda azt közölte, hogy nem tesz érettségi vizsgát. Ez utóbbi klaszterben egy kivétellel szakképzésben részt vevő diákok szerepelnek, ezek mellett egyetlen, a Lóczy Lajos Gimnáziumban tanuló diák állította, hogy várhatóan nem tesz érettségi vizsgát. Kilenc válaszadó az érettségi vizsgára készülő diákok jellemző válaszaihoz képest atipikus évet jelölt az érettségi vonatkozásában, ebből öt esetben 2020-2021-ben már megtörtént érettségi vizsgáról van szó, további négy esetben pedig 2027 az alaptárgyakból végzendő érettségi céldátuma. A már érettségizett, de még szakmát tanuló diákok a Veszprémi SZC Öveges József Technikum és Kollégium tanulói, a 2027-es céldátumot jelölők a Zalaegerszegi SZC Keszthelyi Vendéglátó Technikum Szakképző Iskola és Kollégium pincér-vendégtéri szakember szakmairány diákjai.

A vizsgálatba került diákok 93 %-a az üdülőkörzetet alkotó három vármegye lakosa. Az összes adatközlő diák közel fele Veszprém, negyede Zala, csaknem ötöde Somogy vármegyei. A 19 vármegyéből 16 vármegyét jelöltek lakóhelyként, csak Csongrád-Csanád, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok vármegye nem került említésre. A térséget alkotó vármegyéken kívül 1-1 % feletti részesedés csak Pest és Fejér vármegyék esetében fordul elő, állandó lakóhelyként a további 11 vármegye együttes említésaránya az összes válaszadó mintegy 3 %-át alkotja. Összességében a diákok mintegy kétharmada él életvitelszerűen a BKÜ-ben. A lakóhely említések több mint fele 14 településre koncentrálódik, amelyből csak Veszprém nem része az üdülőkörzetnek. Lakóhelyként a legtöbb említés Keszthelyre és Marcalira vonatkozott, mindkét esetben 8 % feletti az összes említett településhez képest a részesedési arány. Jelentős, 4-7 % közötti részesedést alkot Balatonfüred, Tapolca és Balatonalmádi, de a kiemelt 13 BKÜ település között szerepel még Gyenesdiás, Balatonfűzfő, Hévíz, Cserszegtomaj, Vonyarcvashegy, Csopak, Kéthely és Sármellék, ezekben az esetekben 1-1 % feletti az említési részesedés. Összesen 224 település került említésre, ami az összes Magyarországi település 7 %-a. A térség 180 településéből 102 került említésre, ami a BKÜ települések közel 57 %-a.

A diákok több mint háromnegyede nem kollégista, vagy bejáró, vagy életvitelszerűen azon a településen lakik, ahol az adott oktatási intézmény üzemel. A nyilatkozók közül a kollégisták

aránya csak a Szent Benedek Középiskola és Kollégium esetében alkot abszolút többséget, a többi intézmény esetében a nem kollégisták vannak többségben.

A kollégiumot igénybe nem vevők minimális aránya $\approx 59\%$, a maximális 100% ; az előbbi a Balatonalmádi Magyar - Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium, az utóbbi a Siófoki Szakképzési Centrum - Hikman Béla Szakképző Iskola, Marcaliban.

Vizsgálati eredmények

A diákok nyilatkozhattak arról, milyen motivációs hatások mozgatták középiskola választásukat. A válaszokat előre felkínált kategóriarendszerben fogalmazhatták meg, de szabad lehetőséget adtunk egyéb okok kifejtésére is. A kérdésre a vizsgálatba kerültek mintegy 80% -a válaszolt, a válaszmegtagadók aránya ennek tized része, 7% válaszolta, hogy nem volt szerepe az iskolaválasztásban motivációs eszközöknek, 5% nem tudta eldönteni volt-e ilyen hatás, vagy nem. A válaszmegtagadók csoportján belül a Veszprémi SZC Öveges József Technikum és Kollégium diákjai esetében a legmagasabb részesedési arány, eléri a 22% -ot, a legkisebb a Batsányi János Gimnázium diákjai esetében, alig 2% . A motivációs okokat említők esetében kifejezetten magas válaszadási hajlandóság mutatkozott a Vajda János Gimnázium, a Magyar - Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium, a Lóczy Lajos Gimnázium, a Batsányi János Gimnázium és a Berzsényi Dániel Gimnázium diákjai körében. A legfontosabb motivációs okok jól illeszkednek a gimnáziumok alapvető képzési profiljaihoz, kedvező továbbtanulási és nyelvtanulási lehetőségek, de fontos szempont a választásban az iskola közelsége is az állandó lakóhelyhez. A szülői, családi hatások, bár fontosak, a válaszok alapján nem alkot priori befolyást, és kevésbé jelentős az ösztöndíj és a kollégium elhelyezés jelentősége is. A diákok által kifejtett egyéb motivációs viszonylatok között lényeges a sportolás, a sport foglalkozások szerepe, és az egyéni érdeklődés, szakinspiráció. Néhány esetben kényszerhatások közreműködését hangsúlyozták, mint szülői ráhatás, vagy akár az, hogy a diák nem jutott be az általa választott oktatási intézménybe, és kényszerből maradt ott, ahová felvették, adott esetben megtévesztőnek találta az intézmény képzési reklámját, és elfoglalva a képzési helyet nem azt kapta, amire várt.

Képet alkothattunk az iskolába járás közlekedési módjairól is. A diákok a legtöbb esetben kombinált módon, valamilyen közlekedési eszközzel és gyalog járnak iskolába. A közlekedési eszközök igénybe vétele akkor is jellemző, ha a diák kollégista. A leggyakrabban említett közlekedési eszköz az autóbusz, amely alatt helyközi és helyi közlekedésű járatokat is érthetünk, legalább minden ötödik diák közlekedésében a szülők, illetve a család tölt be központi szerepet, személygépjárművel viszik iskolába a gyermeküket. A vonat, saját személygépjármű, kerékpár, elektromos roller, motorkerékpár kevésbé lényeges, de előfordul kombinált közlekedési módozatként is. Néhány esetben tanulótársakkal, barátokkal közösen történik az iskolába járás, amihez saját, vagy szülői tulajdonban lévő személygépjárművet, vagy motorkerékpárt használnak. A gyaloglás legalább minden harmadik diák jellemző iskolába járási módja. Az iskolába járás során utazással töltött idő egy átlagos tanítási napon nagyon rövid, az iskolába és onnan haza, vagy a kollégiumba átlagosan kevesebb, mint 15 perc. Ebben az is közrejátszik, hogy az iskola és a kollégium sok esetben egymáshoz nagyon közel, vagy ugyanazon az ingatlantelken helyezkedik el. Egy órát meghaladó, vagyis az iskoláig félórás utazási idő már csak legfeljebb minden nyolcadik diák esetében igazolható. A két órát meghaladó, tehát az iskoláig egy órás, és egy órás hazautazási idő már csak legfeljebb minden huszonötödik diák esetében lehet napi realitás.

Arra a kérdésre, hogy szeretnek-e jelenlegi lakóhelyükön élni, csaknem minden diák válaszolt, a válaszkitérők aránya a vizsgálatba kerül összes tanuló kevesebb, mint 1 %-a. A nyilatkozók több mint négyötöde szeret a lakóhelyén élni, minden hatodik esetben azonban nemleges válasz született. Összességében oktatási intézmények szerint $\approx 70\%$ - 97% között mozog azoknak a diákoknak az aránya, akik egyértelmű igennel válaszoltak a kérdésre. Ebben a kérdésben nem kínáltunk fel külön indoklási lehetőséget, mivel ezek kifejtésére a indirekt módon a lakóhellyel kapcsolatos büszkeségre okot adó, és okot nem adó dolgok és jelenségek nevesítésével közelítettünk.

A lakóhellyel kapcsolatban büszkeségre okot adó dolgot, vagy jelenséget a diákok kevéssel több, mint negyede, a büszkeségre okot nem adó dolgok és jelenség esetében mintegy hatoda válaszolt. A válaszkitérők aránya mindkét esetben 45% körüli, azonban másfélszer annyian vannak azok, akik szerint nincs büszkeségre okot nem adó dolog, vagy jelenség a településükön, mint azok, akik szerint ilyen mégis előfordul.

A nevesített, büszkeségre okot adó és okot nem adó dolgok és jelenségek rendkívül széles spektrumban mozognak; függenek a személyes észlelés módozataitól és mélységétől, de családi, környezeti, vagy kortárs közösségek véleményformáló, befolyásoló hatásaitól is. Büszkeségre okot adó dolog lehet például az Ajkán megnyílt McDonald's étterem, Balatonfüreden a kézilabda akadémia, Balatonfüzfőn a bobs pálya, Hévízen a gyógytó, Marcaliban a Tesco áruház, Tapolcán a tavasbarlang, Zalaszentmárton a Béke-Sztúpa, Zircen az arborétum. Sok esetben a település környezeti, táji viszonyaira büszkék, ez utóbbi a Balaton környékén élő diákok esetében általánosan jellemző. Mások a lakótelepülésük múltjára, hagyományaira, történelmére, épületeire, kastélyaira büszkék, a budapestiek büszkék, hogy a fővárosban lakhatnak.

A büszkeségre okot nem adó dolgok alapvetően materiálisak, hiányállapotokat, fejletlenséget, leromlottságot, egyes humáncsoportokkal szembeállított közbiztonsági aggodalmakat fejeznek ki. Olykor immateriális vetületek is megjelennek, mint a lehetőségek hiánya, üresség, lemondás, elkeseredettség, csalódottság, elszigeteltség, kilátástalanság érzete. Büszkeségre okot nem adó dolog például szórakozási lehetőségek szűkössége, unalom, üzletek-boltok hiánya, magas árak, kedvezőtlen tömegközlekedési lehetőségek, köztisztaság hiánya, szemetesség, épületek állapota, közbiztonsági fenyegetések, több esetben a felnőttek viselkedését nézik értetlenül, ijesztőnek látva egyes viselkedési jellemzőket, vagy hasonló vetületben mindezt köztisztaságokat betöltő személyiségekre vetítik. Előfordul, hogy negatív észlelést pozitív, és pozitív észlelést negatív értelmezési kontextusba fordítanak; például egy veszprémi diák arra büszke, hogy mára Veszprémben már *kevés a rosszarcú*, egy másik, ugyancsak veszprémi diák a Veszprémben zajló közúthálózati és kulturális fejlesztéseket kárhozza, mert megítélése szerint az egy időben zajló fejlesztések túlságosan megterhelik a várost.

Tematikailag ugyanezt a kérdés a Balaton térségével kapcsolatban is válaszra kínáltuk. A Balatonnal kapcsolatban büszkeségre okot adó dolgot, jelenséget a diákok 43% -a, a büszkeségre okot nem adó dolgot és jelenséget mintegy 18% nevesített; a két kategória személyi átfedettsége jelentős, a büszkeségre okot nem adó dolgot és jelenséget említők közel háromnegyede büszkeségre okot adó dologról is beszámolt. Több mint kétszer annyian vannak azok a diákok, akik szerint nincs büszkeségre okot nem adó dolog a Balaton térségében azokhoz képest, akik szerint mégis van ilyen. A válaszadás elől kitérők aránya mindkét kérdés esetében 41% - 44% közötti, a személyi átfedettség ebben az esetben is meghatározó.

A büszkeségre okot adó dolgok a legtöbb esetben a Balaton természeti, környezeti értékeire vonatkozik, a fejlődőképességre és nyilvánvaló fejlődésre, a Balaton szépsége, hangulata, partja, a táj szépsége, természeti és környezeti értékek, balatoni panoráma, a Balaton, mint a Magyar Tenger.

Néhányan a Balatonnál kapható fagylaltra, lángosra büszkék, előfordul, hogy a lángos illata az, ami büszkeségre ad okot, de olyan magyarázattal is találkozunk, ami a *balatoni hekk* értékét emeli büszkeséggé. Ez utóbbi esetben nem derült ki, hogy a véleményalkotó tudja-e hogy a büszkeséggé említett halétel forrása nem a Balaton, hanem attól 11-12 ezer km-re elhelyezkedő óceáni terület, de ha tudja is, attól még ezt a halételt balatoni értéknek tekinti. A büszkeségre okot nem adó dolgok és jelenségek vezető narratívái a szemetesség, környezetszennyezés, tömeg, zsúfoltság, túl sok turista, ez utóbbiakat sokan leegyszerűsítő csoportosításban *pestieknek* nevezték, kulturálatlan viselkedés, magas árak, általános drágaság. Jól kimutatható elégedetlenség forrás a területi beépítettség növekedésének észlelése, a Balaton algásodása, a közutak állapota és a tömegközlekedés minősége. Előfordulnak olyan válaszok, ahol önmagukra, vagy barátaikra vonatkoztatva jelzik az elégedetlenséget, negatív kritikát, más esetekben ez egyes kisebbségi csoportok tagjaira, vagy politikai állásfoglalás alapján a szembenálló politikai közösségek tagjaira irányul.

A diákok kifejtették, melyek azok az adottságok a Balaton térségében, amelyek idekötik őket, és ösztönzőleg hatnak végleges letelepedésükre, és melyek azok, amelyek mindezt gátolják, vagy egyenesen taszítólag hatnak. A válaszadási hajlandóság a pozitív adottságok kifejtésének metszetében mintegy 86 %, a negatív adottságok esetében közel 71 %. Azok, akik nem tudtak, vagy nem akartak megnevezni a Balaton környékén történő életre vonzó pozitív adottságot több mint kétszer annyian vannak, mint azok, akik negatív adottságot nem tudtak, vagy nem akartak nevesíteni. A válaszkitérők aránya mindkét esetben csekély, 1 % alatti nagyságrend.

A Balaton környékén történő végleges letelepedést elősegítő legfontosabb pozitív adottságok a barátok, ismerősök, család közelsége, a természeti adottságok és természetközelség, szórakozási és kulturális lehetőségek, kellemes atmoszféra és kedvező földrajzi pozíció Magyarországon. A Balaton térségében történő végleges letelepedést gátló, negatív adottságok legfontosabb vezető motívumai a szolgáltatási hiányosságok, különösen idegenforgalmi főszezonon kívüli időszakban, a tömeges turizmus, illetve a nagyvárosi környezet hiánya. Az egyéb válaszok kifejtésében bűvópatakszerűen, de határozottan feltűnnek olyan narratívák is, amelyek nem egyszerűen a Balaton térségét, hanem a Magyarországon tervezett élet perspektíváit utasítják el, amely ezekben az esetekben olyan erős, hogy a Balaton egyébként kedvező megítélésű adottságai sem képesek ellensúlyozni.

Mivel számítottunk hasonló attitűdök jelentkezésére, eleve kalkuláltunk ezzel a lehetőséggel, így egy külön kérdés erejéig, a diákok elmondhatták véleményüket arról, minek kellene létrejönnie és teljesülnie a mostani adottságokhoz képest ahhoz, hogy biztosan a Balaton térségében kezdjék meg felnőtt életüket. A kérdés válaszadási hajlandósága nagyon magas, minden öt, a vizsgálat során elért diákból legalább négy fő.

A legfontosabb három adottság, aminek teljesülése elősegítheti a helyben maradást, vagy ide költözést, a jelenleginél kedvezőbb munkalehetőségek, kedvezőbb jövedelmi viszonyok és kedvezőbb lakhatási feltételek. A felkínált válaszlehetőségekhez képest alternatív narratíva például a települések városiasodásának előrehaladása, gyorséttermek, hipermarketek nyitása, sportfejlesztések, politikai változások. De egyes fiataloknak semmiféle változás nem jelent tartós vonzerőt, ezt ez alkalommal is igyekeztek hangsúlyozni a válaszaikban, de összességében ez a réteg az összes válaszadó legfeljebb 1-2 %-ra tehető csupán.

Kiemelten fontos kutatási cél a diákok továbbtanulás perspektíváinak térképezése, ezen belül részletesen vizsgáltuk a továbbtanulás szempontjából szóba kerülhető oktatási intézménytípusokat, egészen ezek konkrét nevesítéséig, és mindezeket párhuzamba állítottuk a diákok által optimálisan tervezett legmagasabb iskolai végzettséggel.

A diákok fele a kérdőív kitöltésének időpontjában még nem tudott, vagy nem kívánt nyilatkozni arról, milyen oktatási intézmény keretei között képzei el a továbbtanulását.

Azok arányát, akik jelenlegi tanulmányaikat teljesítve már nem kívánnak továbbtanulni, újabb végzettséget szerezni, legfeljebb minden tizenegyedik diákra becsüljük. A továbbtanulás szándéka primer módon a gimnáziumot végzőket jellemzi, a szakképzésben részt vevők sok esetben vagy hallgattak, vagy körükből kerül ki az a réteg, amely a középfokú végzettség megszerzését követően munkába állását tervezi.

A továbbtanulás vezető tengelye a kifejtett vélemények alapján a felsőoktatás, a szakképzés szerepe a továbbtanulásban másodlagos, ennek ellenére előfordul olyan eset, hogy gimnáziumot végző diák az érettségit követően szakmát kíván tanulni, de számos olyan eset is van, hogy a szakképzésben érettségit szerző diák a felsőoktatásban képezné magát tovább. Összességében a gimnáziumban érettségiző diákok, akik körében már körvonalazott, mit szeretnének tanulni, a felsőoktatás felé fordulnak. A felsőoktatási tanulmányok elsődlegesen választott célja magyarországi egyetem, de határozott kontúrok között ábrázolhatjuk a külföldi egyetemeket is.

A magyar és a külföldi egyetemek választása között hétszeres szorzó érvényesül a magyarországi egyetemek javára. A felsőfokú oktatáshoz képest sokkal alacsonyabb említésvolumenben, de jól kirajzolódik a szakképzés felé igyekvők intézményválasztási törekvése is, a magyar és a külföldi szakképzés választása között hatszorosa a szorzó érvényesül a magyar szakképzés javára.

A diákok, akik előtt a kérdés időpontjában már kirajzolódott, mit és hol szeretnének tanulni, döntően Magyarországon szeretnék tovább képezni magukat. A Magyarországon működő felsőfokú oktatási intézmények említési spektruma nagyon széles, gyakorlatilag lefedi az egész országot Szombathelytől Kecskeméten át Debrecenig, Miskolctól Kaposváron át Pécsig, Szegedtől Veszprémen át Győrig és Sopronig. Az említések centruma azonban a főváros, ez utóbbin belül elsősorban az ELTE, BME, SOTE, alacsonyabb említésszámok szerint az Állatorvostudományi Egyetem, Corvinus, Testnevelési és Sporttudományi Egyetem, Nemzeti Közszerületi Egyetem. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Károli Gáspár Református Egyetem. A külföldi egyetemek között említésre került például a Tilburg University (Hollandia), a Medicinische Universität (Ausztria), vagy a Harvard University (USA). A belföldi szakiskolák között említették például a Budapesten működő Adyigeti Rendészeti Szakközépiskolát, a Mezőhegyesi Technikumot, Siófoki SZC Bacsák György Technikumát, vagy a Balatonfüzfői Övegest. A külföldi szakképző intézmények konkrét említése ritka, de előfordult olyan eset, ahol az Egyesült Államokban, Los Angelesben valószínűsítettek további szakmai specifikációt, mégpedig a vendéglátás területén.

A külföldi tanulmányok tervei szorosan összefüggenek az elsajátított idegen nyelvtudással, de az idegen nyelvtudás sok esetben azok számára is nagyon fontos, akik a munkába állást tervezik. Találkoztunk olyan válasszal, ahol a diák továbbtanulás helyett, külföldön szeretne állást vállalni, sok pénzért, mások a családi vállalkozást vinnék tovább, vagy ahhoz csatlakoznak.

A reálisan tervezett legmagasabb iskolai végzettség elérésére adandó válasz nagyobb kihívásnak bizonyult a diákok számára a továbbtanulási tervek vázolásához képest, mivel sokan

az érettségit követő munkába állást átmeneti állapotnak tekintik, egyfajta pénzgyűjtésnek, vagyonfelhalmozásnak, ami után nyitva hagynák maguk előtt a további lehetőségeket. Erre a kérdésre a diákok 73 %-a válaszolt, ezen a csoporton belül a felsőfokú végzettség megszerzése abszolút prioritás, a válaszolók mintegy 70 %-át jellemzi, távlati célként a mesterfokozat (MSc) diploma megszerzése dominál. A doktori (PhD) fokozat megszerzése inkább távlati opció.

A diákok a továbbtanulás és a tervezett legmagasabb iskolai végzettség kérdésének megválaszolása után kifejtették, milyen foglalkozást, hivatást kívánnak választani maguknak. A kérdésre a mintába került diákok fele tudott választ megfogalmazni, minden hatodik nem kívánt, és minden harmadik még nem tudott válaszolni. A válaszokban több mint 120féle foglalkozást és hivatást számoltunk össze, az összes említést 1 %-ig 23 félét. Az említések élén a mérnöki szakma áll, ezen belül építész, gépész, villamos, biomérnök, rendszergazda, pályamérnök, mérnök informatikus, kertészmérnök, mechatronikai mérnök is előfordul. A második leggyakrabban említett szakma az orvosi, említésre került fogorvos, gyermekorvos, kardiológus, sebész, baleseti sebész, aneszteziológus, neurológus, kutatóorvos, patológus szakszifikáció is. A harmadik leggyakrabban említett szakma a pszichológus, ezen belül sportpszichológus, katonapszichológus, szexuálpeszichológus, és klinikai pszichológus szifikációt is kiemeltek. A leggyakrabban említett szakmák, hivatások között kiemelhetjük a felszolgáló, pincér, szakács, cukrász, gyógytornász, jogász, kereskedelmi eladó, sportedző, informatikus, rendőr, közgazdász, villanyszerelő, óvodapedagógus, tolmács és szinkronfordító, pedagógus, katona, biológus, könyvelő szakmákat is.

Felkértük a vizsgálatban résztvevőket, válaszoljanak arra a kérdésre is, mennyi volt legutóbbi félévi bizonyítványukban szereplő tanulmányi átlaguk. A kérdésre a diákok kevesebb, mint kétharmada válaszolt. A tanulmányi átlag oktatási főprofilok szerint különbözik, a főátlag $\approx 4,2$, a gimnáziumban tanulók esetében magasabb, $\approx 4,4$, a szakképzésben részt vevők esetében $\approx 3,9$ a szokásos értékelési skálán. A gimnáziumi átlag feletti tanulmányi átlag a Keszthelyi Vajda János Gimnázium és a Balatonalmádi Magyar - Angol Tannyelvű Gimnázium és Kollégium nyilatkozó diákjaira igazolódott.

A diákok 55 %-a állította, hogy a kérdezés időpontjában még nem volt legalább középfokú nyelvvizsgálója, de készül rá, legalább középfokú állami nyelvvizsgálóval csak minden ötödik diák rendelkezett. Minden hatodik esetben azt a választ kaptuk, hogy nincs legalább középfokú nyelvvizsgálója, és jelenleg nem is készül ilyen vizsgát tenni. A válaszmegtagadók aránya alacsony, legfeljebb minden tizenkettedik eset.

Az idegen nyelvvizsgára készülő 96 %-a angol, vagy német, illetve angol és német nyelvből készül vizsgát tenni. Az angol abszolút domináns nyelv a vizsgált oktatási intézmények esetében, a nyelvvizsgára készülő diákok mintegy 73 %-a csak angol nyelvből, és további 9 % angol nyelvből is készül a vizsgára. Az angol és a német mellett további hat idegen nyelv, spanyol, olasz, francia, japán, norvég és orosz nyelv esetében detektáltunk legalább középfokú szintű vizsgára szándékot. Azok, akik már rendelkeznek nyelvvizsgálóval, jellemzően komplex, írás és szóbeli vizsgát is tettek. A nyelvvizsgatípusok szerint a középfok dominál, az angol esetében ötször annyian tettek középfokú nyelvvizsgát, mint felsőfokút, ugyanez a német esetében hatszoros szorzóérték a középfok javára. Sikeres, legalább középfokú nyelvvizsgát kilenc idegen nyelv esetében találtunk, ezek: angol, német, francia, spanyol, orosz, olasz, kínai, török és norvég, de meggyőző gyakoriságban csak az angol és a német fordul elő.

A diákok többsége válaszolni tudott arra a kérdésre, hol tervezi megkezdeni önálló életét a középiskola elvégzését követően, de csaknem minden második diáktól nem kaptunk választ. A válaszmegtagadók aránya minden tizedik, a bizonytalanoké legalább minden harmadik diákra tehető. A véleményalkotók közel harmada Budapesten, egy másik harmadrésze külföldön

szeretne önálló életet kezdeni. Ez a két réteg a teljes mintában egy-egy hatodrészt alkot. Jelenlegi lakóhelyén minden ötödik diák maradna. Minden tizenkettedik diák szeretne a BKÜ-ben található lakóhelyéről egy másik üdülőkörzeti településre költözni, és minden tizennegyedik költözne az életkezdesé érdekében jelen lakóhelyéről egy olyan Magyarországi településre, amely nem a BKÜ-ben van, de nem is a főváros.

Amikor a mostani állandó lakóhelyen maradás konkrétumait említhették, több mint 60 település került szóba, a legtöbbet említett települések Balatonfüred, Marcali, Veszprém, Keszthely, Balatonalmádi, Tapolca, Gyenesdiás, Sümeg és Vonyarcvashegy, a legtöbb esetben BKÜ település, Veszprém és Sümeg pedig a Balaton Turisztikai Térség tagja. Egy másik üdülőkörzeti településre történő átköltözés kapcsán több mint egy tucat település említődött, ezek között ugyancsak szerepel Veszprém.

Az egyéb Magyarországi települések sorában több mint egy tucat település jelent meg, ezek jellemzően nagyvárosok, Pécs, Győr, Debrecen, Székesfehérvár, Veszprém. A külföldi letelepedés említett primer célterülete Nyugat-Európa, alapvetően az Európai Unió területe, Ausztria (Bécs, Linz, Melk, Mariazell, Graz, Sigmundsborg), Németország (Berlin, Erlangen, Hassel), Hollandia (Amszterdam), Olaszország (Róma, Milánó, Bologna), Svédország, Dánia (Koppenhága), Spanyolország (Barcelona). A külföldi letelepedési szándék Európai Unión kívüli legfontosabb országai: Egyesült Királyság (London), Svájc, USA (New York, Los Angeles). Ezek a felsorolt kiemelések a leggyakrabban nevezett 10 országot alkotják.

Az egyéb országok sorában említésre került Brazília, Norvégia, Belgium (Brüsszel), Franciaország (Nizza), Izland, Málta, Görögország, Liechtenstein, a Vatikán állam. Egyes afrikai országok is bekerültek a válaszok közé, mint Burundi (Gitega) és Csád, bár ezek esetében kérdéses, hogy valós motivációról beszélhetünk-e. A távol-keletikeleti országok közül Dél-Korea, Japán, Szingapúr és Thaiföld került említésre illetve ezeken túlmenően megjelent Kanada (Toronto), Mongólia (Ulánbátor), Kolumbia, és Új-Zéland is. A tervek rendkívül szerteágazóak, világviszonylatban mégis foltszerűek, hiszen a jelentős számú adatszolgáltató ellenére olyan hatalmas és népes területek maradnak ki, mint például Kína, Oroszország, India, Indonézia és Óceánia, a Karib-szigetvilág és Kuba, Közép-Amerika, az arab világ országai, akár Vietnám, Irán, vagy az egyébként sok magyar származású által lakott Ausztrália.

Arra a kérdésre milyen munkáltatónál szeretne elhelyezkedni a jelen iskola, adott esetben jövőbeni iskola, vagy iskolák elvégzését követően, a többség nem tudott, vagy nem szeretett volna felelni. A kérdésre válaszolók alapvetően a vállalkozási szférában látják a jövőjüket, legfeljebb minden nyolcadik konkrét elhelyezkedési tervekkel rendelkező diák kíván az állami, vagy önkormányzati szektorban munkát vállalni, és ebben már benne foglaltak azok is, akik ezt külföldön szeretnék foganatosítani. A konkrét elhelyezkedési tervekkel rendelkező diákok relatív többsége legszívesebben saját vállalkozásában dolgozna, minden hetedik önálló vállalkozóként külföldön végezne munkát. Multinacionális vállalatnál ugyancsak minden tízedik diák helyezkedne el, de ez az arány éppen kettévál a belföldi és a külföldi telephelyű multik esetében. A felkínált kategóriákon kívüli egyéb válaszokban találkoztunk például hivatásos sportoló, sportedző, hivatásos katona, pilóta, tengerbiológus, légi utaskísérő foglalkozásokkal, amelyek munkáltatója a válaszadók számára nem volt teljesen egyértelmű.

A diákok nagy többsége szívesen válaszolt a szabadidős elfoglaltságok kérdésére. A legfontosabb öt szabadidős elfoglaltság az említések sorrendjében a sportolás, barátok, család, számítógépes játék és az olvasás. A zenélés, kreatív-művészeti elfoglaltság, szórakozóhelyekre járás, közösségi médiahasználat, tévzés, képző, vagy iparművészeti tevékenység kevésbé

jellemző. A sportolás nagyon széles palettán mozog, a diákok több mint 60-féle sporttevékenységet említettek, ebben szerepel szinte minden labdasport, küzdősportok, atlétika, úszás, lovaglás, extrém sportok, a sakk és a darts is. A számítógépes játék sok esetben Xbox és Playstation, autóversenyzős, küzdősportos, adott esetben háborús játékokat takarnak. Olvasás alatt – annak ellenére, hogy a kérdőív erre vonatkozó kitélt nem tartalmazott – kizárólag analóg, papír alapú könyvek olvasását értették.

Ezek a legtöbb esetben ifjúsági és kalandregények, ritkábban krimi, tudományos-fantasztikus irodalom, fantasy, horror, romantikus, történelmi regények, nagyon alacsony, specifikus említések alapján művészeti-ismeretterjesztő művek, fizika, vagy éppen politikai művek, ezek közül egy diák Adolf Hitler „*Mein Kampf*” c. művét emelte ki.

Zenélés alatt a hangszeres zenét értették, nem az éneklést, bár ez is előfordult. A hangszeres zenén belül szinte minden hangszer főtípus említésre kerül, pengetős, billentyűs, húros, ütős és fúvós hangszerek, de a dalszövegírás is megjelenik. A kreatív művészeti tevékenység a videózás, fotózás színjátszás, írás és költészet, művészeti grafika, animációk készítése, hímzés-varrás, tetoválás, fafaragás, szobrászat és festészet, kötés és horgolás, de a műkörmök építés is.

A közösségi médiahasználat élén az Instagram és a TikTok áll, az egyéb közösségi média, mint Facebook vagy a SnapChat szerepe csak másodlagos. A televízió viszonylag kis szeletet alkot a fiatalok szabadidős tevékenységében, ezek említéseiben vezet a Netflix, az HBO, sportcsatornák-sportközvetítések, ezen belül elsősorban a labdarúgás, mozi és rajzfilmszató, anime műsorok, felbukkan a Parlament TV is, de olyan válaszadó is akadt, aki a televíziót csupán elalváshoz használja.

Tanulságos az egyéb válaszok mintázata is, ezekben keverednek az aktív és az inaktív elfoglaltságok. Aktív például az autózás, motorozás, motocross, sétálás, zenehallgatás, horgászat, főzés, néptánc, balett, fodrászkodás, irodalmi művek, versek, prózák, színművek írása, önkéntes polgárőrködés, természetjárás, túrázás, kerti munka, fűnyírás, idegen nyelvtanulás, wikipédia szócikkek pontosítása, koncertekre járás, házibulizás, tőzsdézés, de akár a *barátnőzés* is. Jellegzetesen inaktív az alvás, *szotyizás*, semmittevés, amelyek ugyancsak számos említésben felbukkantak. Számos említésben a *telefonozás* kifejezés szerepel, ami többreutó jelentést takarhat, egyéb kifejtés híján aktív és inaktív elfoglaltságként is értelmezhető, de az sincs kizárva, hogy egyszerre mindkettő.

A diákok négyötöde válaszolt arra a kérdésre, tudomása szerint mióta él a családja a jelenlegi lakótelepülésén, minden ötödik fiatal nem tudott, vagy nem kívánt válaszolni. A válaszadók abszolút többségének családja több generáció óta él azon a településen, ahol a nyilatkozó diák lakik. Időben minél mélyebbre hatolunk, déd-, vagy az ükszülok felé, annál kevesebb az említés, a legjellemzőbb kategória az, hogy már a nagyszülok is azon a településen éltek, ahol a véleményalkotó. Az adott lakótelepülésre történt szüloi részről részleges, vagy egészes család beköltözés ritkább, de összességében a megkérdezettek kevesebb, mint harmadát adja. Az adott településre történő részleges, vagy teljes család beköltözés nagyjából fele-fele mértékben az adatközlő diák születése előtt, illetve születése után történt, nincsenek ezekben a válaszokban jelentős dinamikus különbségek. A kérdésre adott egyéb válaszok a megkérdezettek mintegy 4 %-át alkotják, ezek a válaszok időintervallumszerűen ragadják meg az adott településre történt beköltözés tényét. Az időintervallumok átlaga az adatfelvételt megelőző 7-8 évre tehető, a becslési skála szélsőértékei néhány hónaptól több évtizednyi bizonytalansági becslésig terjednek. Előfordult olyan válasz is, hogy a diák családja nem Magyarországon él, ez a diák jelenleg távolabbi rokonainál lakik Magyarországon, és nem tudta a kérdésre adott válaszát ennél pontosabban kalibrálni.

A kérdőív nagyon fontos részét alkotta annak térképezése, hogy a fiatalok érzékelnek, tapasztalnak-e társadalmilag számottevő konfliktusokat a Balaton térségében. A problémavetületek tisztázása segíthet a fiatalok társadalomérzékelésének megértésében, és az azokra adott válaszok finomhangolásában.

A válaszalkotás során a diákok 15 felkínált lehetséges problémavetületet rendezhettek 3 konkrét konfliktuspárba, de a választott problémavetületek gyakoriságát külön is összegeztük. A kérdést a diákok közel fele válasz nélkül hagyta, minden hatodik úgy nyilatkozott, hogy nem érzékel semmilyen konfliktust a felsorolt lehetséges társadalmi problémavetületek vonatkozásaiban a Balaton térségében. A kérdésre érvényesen válaszoló diákok aránya 36,8 %, legalább minden harmadik mintába került fiatal.

Az adatközlők többsége által leggyakrabban választott három problémavetület sorrendben: több generáció óta a Balatonnál élő állandó lakosok; fesztiválozók, bulituristák; budapesti állandó lakosok. Az adatközlők mintegy négyötöde említette a faluban és a városokban élő állandó lakosságot. A belföldi és külföldi üdülőtulajdonosok, vállalkozók, illetve a zártkerti, szőlőhegyi, külterületi ingatlantulajdonosok különböző társadalmi klasztereinek említései ritkábbak. A három párba szegmentált konfliktusok keresztmegoszlása az említések releváns tömegében a fiatalok szerint alapvetően a több generáció óta a Balaton térségében élő lakosság, illetve beköltöző, vagy ideiglenesen itt tartózkodó népesség között generálódik.

A súlypontok rendre a több generációs és az egy-két generáció itt élők, az újonnan beköltözők és letelepedők, de az új üdülőtulajdonosok és a régebben itt élők, illetve a régebben itt élők, de különösen a több generáció óta itt élők és a fesztiválozók, bulituristák között feszülnek. Jól kitapintható konfliktusfeszültség körvonala az a több és egy-két generáció óta a Balaton térségében élő, fővárosi állandó illetőségű, de a Balatonnál huzamosabb időt eltöltő társadalmi csoportok között, illetve, némi leegyszerűsítéssel a városi és a falusi lakosság között. Ezzel együtt a városi és a falusi lakosság és a fesztiválozó, bulituristák között is létezik a fiatalok szerint konfliktusig hatoló társadalmi törésvonal. Az előbbieknél halványabban és periférikusabb módon, a konfliktusok második és harmadik szintjén körvonala az a konfliktuszóna húzódik a magyar és a külföldi üdülőingatlan tulajdonosok, illetve a Balaton térségében régóta üdülőingatlanl rendelkezők és az új, elsősorban belföldi üdülőingatlan tulajdonosok között.

Az eddig említettek mellett a konfliktusok harmadik vetületében mutatkozott relevánsnak a zártkerti, szőlőhegyi, külterületi ingatlantulajdonosok és a belterületi lakosok, illetve a helyi és a nem helyi vállalkozók közötti konfliktus.

Gondolatkísérletként felkértük a diákokat, fejtsék ki, ha létezne egy kifejezetten a balatoni ügyekre szakosodott képzőhely, akár egy *online elvégezhető Balaton Egyetem*, milyen szakirány, milyen tudományterület, milyen téma érdekelné őket. A diákok egynegyede vallotta, hogy nem szeretne többet tudni a Balatonról annál, mint amit eddig tud, egy másik negyedrésze nem válaszolt.

A mintába került fiatalok kétötöde nem zárta ki, hogy esetleg érdekelné egy online Balaton Egyetem valamely képzési szakiránya, de ezzel kapcsolatban nem tudott konkrétumot említeni, összességében minden nyolcadik diáktól kaptunk érdeklődési területet is konkretizáló választ. A diákok közel ötvenféle témát-szakirányt javasoltak, a javaslatok közel kétharmada tizenhárom lehetséges képzési területhez kapcsolódik. Első helyen a Balatoni turizmus, ökoturizmus, idegenvezetés, vendéglátás áll, a második és a harmadik egymáshoz nagyon

közei tématerületek, a Balaton és környékének élővilága, illetve természetvédelem, környezetvédelem, természeti értékek megóvása, nádasvédelem. Többször említett szakirány és téma a sport, vízi sportok, kereskedelem és marketing menedzsment, szőlészet-borászat, hajózás, vitorlázás, biológia, haltudomány és állattan, pszichológia, jogászképzés, vállalkozói ismeretek és önfejlesztés, víztudomány, limnológia, geológia, illetve a horgászat.

A többször említett témákon kívül számos egyéb szakirány és tématerület is megjelenik, mint például a mérnöki szakmák, informatika, ornitológia, gyermekgondozás, kultúra és művészet, rendezvényszervezés, élelmiszertan, mezőgazdaság, orvostudomány, operatőr/vágó, képzőművészet, ingatlanügyletek, pedagógia, rendészet, közgazdaság és földrajztudomány. Olykor egészen speciális téma is felbukkan, mint az etikett, viselkedés a Balatonnál, az egyik diák egészen formabontó javaslattal állt elő, szerinte az adócsalás módozatait kellene oktatni a Balatonnál, és erre ő jelentkezne hallgatónak.

A fiatalok nyilatkozhattak arról, érdekelné-e őket egy Balaton térségi tanulmányi ösztöndíj programban való részvétel lehetősége, amelynek célja, hogy a balatoni fiatalok a térségben tudjanak letelepedni és munkába állni. A kérdésre a diákok mintegy kétötöde válaszolt igennel, egyötödrésze bizonytalan volt, nem akarta sem elutasítani, sem támogatni az ötletet, újabb ötödrészt nem érdekelt a lehetőség, és minden hatodik nem válaszolt, összességében a relatív többségtől igenlő válasz született. A felvetett elméleti lehetőség támogatói alapvetően a gimnáziumokból kerülnek ki, de a szakiskolába járók relatív többségét is érdekelné. Ugyancsak a gimnáziumokban a legmagasabb a kérdés eldöntésében bizonytalanok aránya, illetve azoké is, akiket nem érdekel az ötlet. A szakiskolába járók többsége esetében a vélemény bizonytalanság és/vagy az érdeklődés hiánya dominál.

A kérdés teljes körüljárása érdekében lehetőséget biztosítottunk arra, hogy a fiatalok kifejtthessék, milyen feltételek teljesülése esetén látnák vonzónak a Balaton térségi letelepedést, munkavállalást elősegítő/célzó ösztöndíj-programban való részvételt. A kérdésre a diákok mintegy kétharmada válaszolt, legalább minden hatodik kihagyta a válasz lehetőségét, minden tízedik bizonytalan volt a kérdés eldöntésében, de csak minden huszadik vallotta, hogy semmiképp nem venne részt ilyen ösztöndíj programban. A Balaton térségi letelepedést, munkavállalást célzó ösztöndíj-programban való részvétel kérdésére válaszolóik által jelölt három legfontosabb feltétel a kedvező munkabér, a minőségi lakhatás és a lakhatás hosszútávú biztosítása. Fontos, legalább minden ötödik válaszban tetten érhető feltétel a rugalmas munkaidő, a kedvező havi ösztöndíj összeg, kedvező karrierlehetőségek, valamint a tanulásmunka és a magánélet egyensúlyának biztosítása. Nyilván ezek közül számos feltételes kiindulópont biztosítása perszonális feltételek meglétét is megköveteli, kizárólag külső forrásokból táplálva ezeket biztosítani nem lehetséges, és nem is célszerű. Kevésbé fontos feltétel a kedvező munkakörnyezet, a home office lehetőség, a nemzetközi kapcsolatok megléte, a hosszútávú foglalkoztatás, és az állandó lakóhelyen történő foglalkoztatás biztosítása.

Az egyéb lehetséges feltételek centrumában komplex társadalmi és gazdasági változások, beleértve a kormányváltást, illetve sok és még több pénz áll. Az egyik diák azt a választ adta, hogy akkor venne részt a Balaton térségi letelepedést és munkavállalást célzó ösztöndíj-programban, ha nem létezne a Balaton.

A kérdőív záró kérdése az 50 órás kötelező iskolai közösségi szolgálat teljesítését vizsgálta. A kérdés keretében a diákok kifejtették, eddig mely területeken és milyen időtartamban végeztek közösségi szolgálatot, jellemezve ezeknek a munkáknak a szakirányát és típusát. Az adatfelvétel időpontjáig a mintába került fiatalok kétötöde teljesített valamilyen kötelező iskolai közösségi szolgálatot, közel hetedrészük még nem kezdte el ezt a tevékenységet, csaknem

minden második válasz nélkül hagyta a kérdést. Hét tevékenységi főterületen mértük a kötelező közösségi szolgálat teljesítését, egyazon diák több tevékenységi főterületen is végezhet közösségi szolgálatot, ami lényegében minden harmadik diák esetében teljesítési realitás. A többség, ha már választott egy tevékenységi területet, igyekszik ott eltölteni a kötelezően előírt időt.

Mind a hét fő tevékenységi terület esetében azonosíthattunk teljesítési időt, sőt, mindegyik esetében mértünk 50 órás teljesítési maximumot is, de az egyes tevékenység -területek választásai között nagyon jelentős gyakoriságbeli különbségek vannak. A kulturális és közösségi, a közös sport- és szabadidős tevékenység gyerekekkel / idősekkel, illetve a szociális és jótékonyági főcsoportok kedveltebbek a diákok körében, lényegesen kevesebben választottak oktatási területet a közösségi szolgálathoz, ennél is ritkábban választották a katasztrófavédelmet és a bűn- és baleset megelőzést, és mindössze kilenc esetet találtunk arra, hogy valaki az egészségügyben teljesített közösségi szolgálatot. Az 50 órás kötelező közösségi szolgálat teljesítettségének átlagideje az adatközlők esetében 30 óra körül áll, de az átlag körüli átlagos szórás igen magas, nagyjából 18 óra, ami azt jelenti, hogy a nyilatkozók körében mért kötelező időtartam teljesítettségének átlagosan mintegy 60 %-os szintje relatíve több mint egyharmados (+/- 36 %-os) mértékben ingadozik, vagyis jelen állás alapján nagyon vegyes a teljesítettség összképe. A ≈ 30 órás teljesítési főátlag felett találjuk a katasztrófavédelmi, az egészségügyi, a közös sport- és szabadidős tevékenység és a kulturális és közösségi szolgálat területén végzett munkát, a bűn- és baleset megelőzés, a szociális és jótékonyági, valamint az oktatási területen végzett közösségi szolgálat eddigi teljesítési ideje főátlag alatti. A teljesítési átlagidő a katasztrófavédelem esetében 36,7 óra, a bűn- és baleset megelőzés esetében 20,7 óra, a két szélsőérték között átlagosan 16 óra a teljesítési különbség.

Konkrét tevékenység az egészségügy területén az állatorvosi rendelőben való kisegítés, véradáson való segédkezés, idősek otthonában segédápolás, illetve a kórházi beteghordás. Szociális és jótékonyági területen végzett közösségi munkára példa az adománygyűjtés, segélycsomagok összeállítása, a vöröskeresztnek végzett munka, ételosztás, pszichiátriai betegekkel foglalkozás, meleg étel kihordás otthonukban élő időseknek, a vadon élő állatok etetése, tábori gyermekfelügyelet, játszóházban sérült, fogyatékos, beteg gyerekekkel foglalkozás, játszóházban sérült, fogyatékos, beteg gyerekekkel foglalkozás, vagy terápiás kutyákkal intézménylátogatás óvodákban, fogyatékosok otthonában, vagy pszichiátrián. Az oktatás területén végzett közösségi szolgálat sok esetben tankönyvek pakolása, rendszerezése, tankönyvosztás, iskolai könyvtári foglalkozásokon közreműködés, gyermekkönyvtári munka, óvodai kisegítés, gyermekfoglalkozás, de előfordul például diák önkormányzaton való irodai segítség, évisméltó diákok nyári korrepetálása, iskolagondnoknak segítés, általános iskolás gyerekek nyári táboroztatásakor felügyelet, foglalkozások tartása, kézműves foglalkozások tartása gyerekeknek, iskolai rendezvényeken való segédkezés, teremdekoráció, zeneiskolában oktatási segítség, úszótábori kisegítés is. A kulturális és közösségi területen végzett közösségi szolgálat palettája is nagyon színes, sok esetben rendezvényeken való segítés, pakolás, díszítés, vendégek kísérése, könyvtárban könyvek pakolása, rendszerezése, szelektálása, címkézése, könyvtárállomány darabjainak digitalizálása, számítógépes adatbázis vezetés, szkennelés végzése.

Előfordul művészeti fesztiválokon végzett önkéntes munka, önkormányzati rendezvények lebonyolításában való segédkezés, múzeumi teremőr, jegyellenőr munka, strandkönyvtári munka, templom környezetének virágosítása, templomkert rendezése, gépjármű forgalomszámlálás, önkéntesen végzett kerti munkák, túravezetés, vagy Tourinform Irodában való önkéntes munka, utastájékoztatás, labdarúgó mérkőzéseken labdaszedés és öltöző karbantartás, színházi díszletrendezés is. A katasztrófavédelem területén végzett munka az

eddigieknél szűkebb keresztmetszetű, megismerkedés a katasztrófa védelmisek munkájával, gyerekeknek tűzvédelmi és egyéb, játékos formában zajló katasztrófavédelmi előadások tartása, tűzoltóságon végzett önkéntes munka, tűzoltóknak való segítség.

A közös sport- és szabadidős tevékenység gyakran valamilyen sportversenyben való technikai közreműködést takar, nyári túratáborban, napközis táborban való részvételt, gyerekek sportedzését, sportjátékokra tanítását jelenti. De előfordul cserkész tábor szervezés, és részvétel, öregdiákok egyesületének végzett önkéntes szervezői munka, állatkerti tábor szervezése, elektromos roller, elektromos kerékpár kölcsönzőben végzett munka. A bűn- és baleset megelőzés vonatkozásában említésre került különböző rendezvények, felvonulások, futball mérkőzések, sportversenyek kockázatvédelmi biztosítása, strandőrség, strandbiztonsági szolgálatban való részvétel, ritkábban közúti baleseti helyszín biztosítása, útlezárás, rendészeti közszolgálati tevékenység, ami döntően utcai járőrözés jelent rendőrökkel, vagy a polgárőrség tagjaival.